

בס"ד, כ"ה אדר התשפ"ו

מנחות ס"ב – סדר הקרבן והלחם בתנופה, דיני סמיכה ותנופה לאחר שחיטה, וזהות המניף

שאלות:

1. שמשון צריך להניף את החזה והשוק של השלמים, איך הוא צריך להחזיק אותם ביד?

סדר הנחת הקרבן והלחם בתנופה

בסוף הדף הקודם ראינו שגם הבעלים וגם הכהן מניפים ביחד את האימורים, כשהכהן מניח את ידיו תחת יד הבעלים בזמן ההנפה.

הגמרא ממשיכה לדון בדיני ההנפה ואומרת שהכהן מניח את האימורים (החלקים שעולים למזבח) על כף ידו, ומעליהם הוא מניח את החזה והשוק. אם יש גם לחם בקרבן, הלחם מונח למעלה מכולם.

○ הגמרא מבררת סתירה בין הפסוקים לגבי מה מונח מעל מה:

- פסוק אחד אומר שחזה התנופה ושוק התרומה הם "על אֲשֵׁי הַחֲלָבִים".
- פסוק אחר אומר: "אֶת הַחֲלֵב עַל הַחֲזֵה יְבִיאֲנוּ".
- ועוד פסוק אומר: "וַיִּשְׂמוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל הַחֲזוֹת".

○ **אביי מסביר** את הסתירה בזה שצריך שלושה כהנים לעבודה (אחד שמביא מבית המטבחיים, אחד שמניף ואחד שמקטיר על המזבח). בכל פעם שכהן מוסר את החלקים לכהן הבא ומניח אותם על ידיו, מה שהיה למעלה הופך להיות למטה. הסדר שמוזכר בפסוקים משתנה לפי השלב שבו נמצאים, והעבודה נעשית על ידי כהנים רבים כדי לקיים את הפסוק "בָּרֶב עִם הַדָּרַת מֶלֶךְ".

○ סדר הנחת שתי הלחם והכבשים:

- **חכמים אומרים** שהלחם למעלה, כמו שמצאנו בקרבן המילואים, ולכן זה הכלל בכל מקום.
- **רבי יוסי בן המשולם אומר** שהכבשים למעלה. לפי דעתו, איך מתקיים הפסוק "עַל נְשֵׁי כִבְשִׁים"? פירוש הפסוק הוא שבהנפה מניפים רק את שני הכבשים של שלמי הציבור, ולא את שבעת הכבשים הנוספים שבאים עם הלחם לקורבן עולה.
- **חנינה בן חכינאי אומר** שהיו מניחים את שתי הלחם בין הירכיים של הכבשים כשהם חיים, ובזה מתקיים גם שהכבשים על הלחם וגם שהלחם על הכבשים.
- **רבי אומר** שזה לא דרך כבוד להניח ככה לחם בין ירכיים לפני ד'. לכן לדעתו מניחים אותם זה בצד זה.
- **רב חסדא מסביר שרבי** לשיטתו **אומר** שהמילה "על" יכולה להיות במובן של "בסמוך" (ליד). הוא מוכיח את זה מהפסוק "וַיִּסְכֹּת עַל הָאָרֶץ אֶת הַפְּרֻכֹת", שם הפרוכת בוודאי לא הייתה על הארון ממש אלא הבדילה בין הקודש לקודש הקודשים, והכוונה היא שהיא הייתה בסמוך אליו. כך גם בתנופה, הלחם מונח בסמוך לכבשים.

2. יותם אומר שהוא מניף את הלולב, בשביל לפגוע בשטן, האם הוא נוהג נכון?

משמעות תנועות התנופה והשפעתן על העולם

- הגמרא דנה במשמעות התנועות של "מוליך ומביא" ו"מעלה ומוריד" שהוזכרו במשנה. **רבי חייא בר אבא אמר** בשם **רבי יוחנן** שהולכה והבאה (לארבע רוחות השמיים) הן לשם מי שכל הרוחות שלו, והעלאה והורדה הן לשם מי שהשמיים והארץ שלו.
 - בארץ ישראל (במערבא) שנו **שרב חמא בר עוקבא אמר** בשם **רבי יוסי בר רבי חנינא** שמוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות שמגיעות מארבע רוחות העולם, ומעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים שיורדים מלמעלה.
 - **רבי יוסי בר רב אבין אומר** שמכאן לומדים שגם "שירי מצווה" (פעולות כמו תנופה, שהן לא עיקר המצווה, ולא מעכבות את הכפרה) עוצרות את הפורענות מלבוא לעולם.
 - **רבה אמר** שגם בלולב צריך להוליך ולהביא ולהעלות ולהוריד מאותה סיבה. הגמרא מספרת ש**רב אחא בר יעקב** היה מניף את הלולב ואומר "חץ בעינו של השטן", אבל הגמרא אומרת שזה לא ראוי לעשות ככה, כדי שהשטן לא יבוא להתגרות בו בחזרה.
3. יואש שלח את תמיר להביא את קרבן השלמים שלו לבית המקדש, מי עושה את התנופה של החזה והשוק?

דיני סמיכה, ותנופה לאחר שחיטה

- הברייתא מביאה מחלוקת של איך מניפים את כבשי העצרת אחרי שהם נשחטו:
 - **רבי אומר** שמניפים אותם שלמים ("כמות שהן"), כמו שהיו כשהיו חיים ככה מניפים אותם.
 - **חכמים אומרים** שמניפים רק את החזה והשוק, כמו בשלמי יחיד. והאמוראים מביאים מספר הסברים לשורש המחלוקת,
- **רב חסדא** או **רב המנונא** מסבירים שהם נחלקו בשיטת הלימוד מהפסוקים:
 - **חכמים** אומרים "דון מינה ומינה": למד משלמי יחיד את הכל, כמו שלומדים משלמי יחיד שצריך תנופה אחרי שחיטה, ככה לומדים מהם - שזה רק בחזה ושוק.
 - **רבי** אומר "דון מינה ואוקי באתרה" את הפרטים תתאים לשלמי הציבור: לומדים משלמי יחיד את עצם הצורך בתנופה אחרי שחיטה, אבל משאירים את פרטי הדין של שלמי ציבור שהם מונפים שלמים.
 - **רב פפא אומר** שלכולי עלמא לומדים "מינה ומינה", והסיבה של **רבי** היא שכל מה שניתן כמתנה לכהן טעון תנופה, ובשלמי ציבור כל הקרבן ניתן לכהן.
 - **רבינא אומר** שלכולי עלמא לומדים "מינה ואוקי באתרה", והסיבה של **חכמים** ללמוד חזה ושוק זה מהפסוק שנאמר לעניין חזה ושוק: "את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם". המילה "שלמיהם" מופיעה בלשון רבים כדי לכלול גם את שלמי הציבור בדין חזה ושוק.

- ראינו במשנה **שרבי שמעון** אמר שיש שלושה מינים של קרבנות (שלמי יחיד, שלמי ציבור ואשם מצורע), וכל אחד מהם טעון שתי מצוות מתוך שלוש (סמיכה, תנופה בחיים, תנופה בשחוט).
- הגמרא **שואלת** למה לא מוסיפים לכל קרבן את המצווה שחסרה בו באמצעות קל וחומר כללי מהאחרים.
- **למשל**: אם קרבן מסוים חמור יותר מהשני בזה שהוא טעון מצווה נוספת, בוודאי שנחיל עליו גם את המצווה של השני. הגמרא מביאה תשובות מדוע לא לומדים את הקל וחומר הזה, כי יש סיבה מיוחדת למעט כל אחד מהם:
 - **שלמי יחיד**: לא טעונים תנופה בחיים כי הפסוק בשלמי ציבור אומר: "וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבְּכוֹרִים". המילה "אֹתָם" באה למעט את שלמי היחיד.
 - **שלמי ציבור**: לא טעונים סמיכה כי **רבינא** אומר שיש הלכה למשה מסיני ("גמירי") שרק בשני מקרים מיוחדים יש סמיכה בציבור (פר העלם דבר ושעיר המשתלח).
 - **אשם מצורע**: לא טעון תנופה אחרי שחיטה כי הפסוק בשלמי יחיד אומר: "אֶת הַחֶלֶב עַל הַחֶזֶה וְבִיאָנוּ אֶת הַחֶזֶה לְהִנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנֵי ד'". המילה "אֹתוֹ" באה למעט את אשם המצורע.
- בסיום הדף, הגמרא מביאה ברייתא שעוסקת בזהות המניף במקרים מיוחדים:
 - **שותפים**: אם חמישה אנשים הביאו קרבן אחד בשותפות – אחד מהם מניף עבור כולם.
 - **נשים או שליח**: האישה או אדם ששלח את קרבנותיו מחוץ לארץ, הכהן מניף עבורם.